

CONFLICTES SENYORIALS AL CORREGIMENT DE VILAFRANCA 1759-1788

Ramon Arnabat i Mata

L'objectiu d'aquesta comunicació és donar a conèixer els resultats d'una investigació sobre els conflictes senyorials, és a dir, sobre aquells conflictes que fan referència als drets i privilegis senyorials, de caire econòmic i jurídic, mitjançant els quals el senyor domina diferents aspectes de la vida econòmica i social. Investigació concretada tant a nivell geogràfic, corregiment de Vilafranca, com cronològic, període 1759-1788. El reduït marc geogràfic d'anàlisi pot ajudar-nos a aprofundir més en aquesta conflictivitat, sobretot, a l'hora d'analitzar els protagonistes socials, la tipologia, les relacions entre la conflictivitat i els graus de desenvolupament econòmic; però, alhora, ens ha de permetre comparar els nostres resultats amb els d'altres investigacions sobre aquest tema.

La font documental utilitzada han estat els fons de l'*Arxiu Juridicial de l'arxiu Històric comarcal de Vilafranca del Penedès (AJ-AHCVP)*, concretament la secció *processos del segle XVIII (p. XVIII)*, i de l'*Arxiu Juridicial de l'Arxiu Històric comarcal d'Igualada (AJ-AHCI)*, i dins aquests, totes les caixes que abasten els anys de l'estudi. La utilització d'una font de caire jurisdiccional està justificada pel fet que aquests arxius són un dels millors registres que tenim, per aquest període, de la conflictivitat de qualsevol tipus. Però no es tracta tan sols de registres, sinó que, a més, ens ofereixen una rica informació que ens permet apropar-nos fins al detall de la conflictivitat: conèixer els noms dels protagonistes, les seves professions, els arguments que utilitzen i les justificacions que addueixen, conèixer el desenvolupament del conflicte amb tot detall, concretar la seva tipologia i veure les relacions entre diferents conflictes, ... en definitiva ens permet concretar i, alhora, aprofundir molt més en aquesta problemàtica. Aquests arxius es conserven íntegrament, i abasten tot el corregiment, ja que, Vilafranca fou la seu de la cúria del corregidor i d'un tinent de corregidor, i Igualada, fou la seu de l'altre tinent de corregidor. Estem, doncs, davant d'una font en certa mida centralitzada i d'abast corregimental.

La documentació que hi trobem procedeix dels processos judicials en els que hi intervé el corregidor o el tinent de corregidor, que era qui, normalment, s'encarregava de les tasques de justícia. També he localitzat processos judicials que es dugueren a terme en les cúries dels batlles (tant reials com senyorials), així com alguns relacionats amb les cúries senyorials, encara que en aquests dos darrers casos és difícil establir-ne la representativitat. Recordem que els corregidors i tinentes de corregidor eren una peça clau de l'administració de justícia borbònica.

Tot i que, aquests arxius, lògicament, només recullen els conflictes que esdevenen procés, pensem que són prou representatius, ja que, cal suposar, que els conflictes més importants esdevindran, en un moment o altre, procés judicial. També cal tenir present que, paral·lelament funcionaven les cúries senyorials i que molts dels processos que allà s'hi veien no passaven per la cúria corregimental, i això pot incidir en els resultats finals. Malgrat tot, penso que la font és prou representativa per fer una primera aproximació a aquesta conflictivitat.

Cal dir, abans de l'exposició del resultat de l'anàlisi, que les conclusions que aquest treball aporta, així com les hipòtesis que formula, s'han d'entendre com a una primera aproximació a aquesta conflictivitat i, alhora, s'han d'entendre referides, únicament i exclusivament, al corregiment de Vilafranca en el període 1759-1788.

El corregiment de Vilafranca (1), abastava el que avui són les comarques de l'Alt i Baix Penedés, el Garraf (excepte una zona costera que anava de Vilanova a Calafell), la meitat de l'Anoia, i pobles del camp de Tarragona. A finals del XVIII (2), la principal activitat productiva del corregiment continuava essent l'agricultura, i els conreus més importants eren els cereals i la vinya que, al llarg del segle i, sobretot, a partir del darrer terç, es va estendre extraordinàriament a costa de les terres ermes i dels boscos. Les activitats industrials més importants eren les relacionades amb el vi: les fàbriques d'aiguardent, amb el tèxtil i amb el paper. A nivell social, s'havia anat consolidant al voltant del comerç vinícola una burgesia comercial, i, alhora, una pagesia benestant (emfiteuta en uns casos i propietària en altres), com a sectors socials en ascens. Just a aquest continuava tenint força el sector dels artesans i menestrals, i el dels "doctors" a les viles. També va anar extenent-se una pagesia pobra, amb o sense terra pròpia, formada per petits propietaris, parcers, rabassers i jornalers, sobretot a les zones on la comercialització de la producció era més important.

Conflictivitat senyorial i conflictivitat total.

Un aspecte de la conflictivitat senyorial que fins ara no s'ha analitzat en els diferents treballs que hi ha sobre el tema, és la relació entre els conflictes senyorials i el total de conflictes. La font consultada i l'àmbit reduït de la investigació m'ha permès afrontar aquesta qüestió. Considero que és un aspecte prou important i que ens ha d'ajudar a valorar l'importància d'aquesta conflictivitat dins la conflictivitat social, ja que, el nombre total de conflictes d'aquests tipus pot donar una imatge distorsionada de la seva importància social.

1.- El corregiment contava el darrer terç del XVIII, amb 116 nuclis de població i 52,910 habitants, repartits pels 1.861 km² que tenia d'extensió. La població havia crescut un 225% del 1719 al 1787, al redós del creixement bassat en la producció viti-vinícola.

Quant a la jurisdicció, el 74% dels nuclis de població, el 67% dels habitants i el 81% del territori estaven sota jurisdicció senyorial; el 22%, 30% i 17%, respectivament, estaven sota jurisdicció reial; i la resta sota jurisdicció compartida. Sobre el seus orígens i el territori que abastava podeu veure, Joan MERCADER i RIBA, "Los orígenes de la planta corregimental en las comarcas del Penedés y Conca d'Odena", dins *Actas y comunicaciones de la Asamblea de Investigadores del Penedés y Conca d'Odena*, ps. 69-86, Martorell, 1975.

2.- La informació que ve a continuació s'ha extret de Manuel BARBA i ROCA al *Respuesta al Interrogatorio del Sr. D. Francisco de Zamora por lo concerniente al corregimiento de Villafranca*, aquesta informació m'ha estat possible consultar-la gràcies a Pep COLOMER, Raimon SOLER i Jordi VALLES que n'estan preparant una reedició. Per una anàlisi de l'agricultura al Penedés durant el XVIII, cal consultar també, Emili GIRALT i RAVENTOS, "Evolució de l'agricultura al Penedés", dins *Actas y Comunicaciones de la I Asamblea Internacional de Investigadores del Penedés y Conca d'Odena*, ps. 166-176, Martorell, 1957.

En total he localitzat 420 processos judicials, al llarg del període de l'estudi, d'aquests, 83 fan referència a conflictes senyorials, és a dir, un 19,8% (vegeu l'apèndix 1). Si fem un promig anual de tot el període, el total de conflictes seria de 14, i el de conflictes senyorials de 2,8 (2,7 sobre drets econòmics, i 0,1 sobre drets jurisdiccionals) (3). Aquest percentatge promig per conjunt del període, varia en els diferents talls que he realitzat d'aquest, així els moments en què la conflictivitat senyorial representa un percentatge superior a la mitjana són els del 1756-70 (23,5% del total de conflictes), 1777-82 (21,3%) i 1783-88 (29,6%) que representa el màxim d'aquest període. Cal tenir present que el 72% d'aquests conflictes són de caire individual, i, només, el 28% són de caire col·lectiu.

Què podem concloure d'aquestes dades? que la conflictivitat senyorial representa un percentatge a considerar, però en cap cas el més important dins el conjunt de conflictivitat, i aquesta importància es relativitza, encara més, si ens referim al conjunt de la societat, perquè difícilment afectaria, de forma directa, a més de dues famílies de cada cent, en el període de 30 anys que abasta l'anàlisi. Avala això la teoria d'un règim senyorial amb poca força a finals del XVIII?, o bé és una mostra de la seva vitalitat, ja que manté, no sols la dominació sinó també, una part important de l'hegemonia social?. No sembla que, amb les dades d'aquest treball, es pugui respondre aquest interrogant.

Tipologia i cronologia.

Els conflictes senyorials localitzats han estat dividits en dos grans grups. Un grup es refereix a conflictes relacionats amb els drets econòmics, i l'altre als conflictes sobre drets jurisdiccionals. El primer que cal destacar respecte a la tipologia de la conflictivitat senyorial al corregiment de Vilafranca pel període estudiat, és el predomini absolut dels conflictes sobre drets econòmics, que representen el 96,2% del total, enfront dels de drets jurisdiccionals que, només, representen el 3,8% (vegeu l'apèndix 2).

Dins els conflictes sobre drets econòmics destaquen els que fan referència, al domini directe. El reconeixement o no del domini directe és l'eix vertebrador d'aquesta conflictivitat que enfrontà els que tenien el domini directe amb els que en tenien el domini útil. Les capbrevacions foren l'instrument preferit pels senyors per reconèixer els seus drets als que tenien el domini útil. Un dels conflictes més importants d'aquest tipus, tingué lloc a Orpí quan, l'any 1772, la major part dels pagesos es negaren a revisar les seves capbrevacions, com volia la marquesa de Dosaguas (4). També són importants els conflictes relacionats amb el domini directe, com els censos i lluïsmes (bàsicament la negativa a pagar-los o a pagar les quantitats exigides). Pel que fa als lluïsmes, són motiu de conflictes continuat, dins els que destaca la pretensió, a tota la Conca d'Odena (el darrer terç del XVIII), de cobrar lluïsmes pels establiments a rabassa morta (5). Aquests dos tipus de conflictes signifiquen el 67,4% dels econòmics i els 65% del total.

Cal destacar, també els conflictes sobre delmes (13,8% dels econòmics i 13,2% del total) que, sovint, enfrontaren a diferents perceptors i arrendataris entre ells. Però els conflictes més importants foren els generats per la pretensió de cobrar delmes de productes que fins ara no se'n cobraven (carnelatge, i farreginal, per exemple), i que enfrontaren a col·lectius de pagesos amb els senyors. El conflicte més important tingué lloc a Castellví de la Marca quan, l'any 1778, el Marquès d'Alfarràs exigí el delme de carnelatge als pagesos que tenien

3.- A partir d'ara parlarem de conflictes i no de processos judicials ja que tots aquests fan referència a un o altre conflicte.

4.- AJ-AHCI, caixa 1770-79.

5.- AJ-AHCI, caixes 1770-79 i 1780-89.

bestià en aquell terme, i, aquests, s'oposaren a pagar-lo al legant que havien de pagar delme dels grans, la vinya, els alls i el cànem, però que estaven en llibertat de pagar el de carnelatge (6).

Altres conflictes importants sobre drets econòmics són els referents a domini exclusiu (6,2% i 6%). El tema central de discussió era l'ús de les aigües, i, geogràficament, aquesta conflictivitat estava centrada a les conques del Riudebitlles i de l'Anoia, on les aigües de les rieres eren vitals per l'economia local, perquè hi havia un gran nombre de molins fariners, paperers i forges (7). I, finalment, senyalem que els conflictes sobre els béns del comú (10% i 9,6%), trobaren una conflictivitat que enfrontà els ajuntaments amb els propietaris útils i alodials. Conflictivitat centrada en els drets de llenyejar i pasturar, ja que s'estava produint en procés de privatització de béns que, fins aleshores, havien estat d'ús comunal. Com exemple, el llarg plet que enfrontà el comú de Sitges amb diferents senyors i particulars, pels drets de llenyejar i pasturar, perquè aquests havien obtingut de la Reial Audiència un ban prohibint aquests usos comunals (8), o el que enfrontà, l'any 1762, el comú de Torrelles de Foix contra el senyor jurisdiccional del lloc, també, per problemes dels béns comunals (9).

Pel que fa als conflictes jurisdiccionals, un cop esmentada la poca importància dins el conjunt, cal destacar la preeminència dels conflictes per nomenaments de càrrecs del comú, que representen un 67% dels jurisdiccionals, però, tan sols un 2,5% del total. Aquests conflictes enfrontaren els regidors i col·lectius de veïns amb els senyors que anomenaven al seu gust els batlles. Una població especialment conflictiva en aquest aspecte fou Vilarodona, ja que, el senyor jurisdiccional, el Bisbe de Barcelona, nomenava el batlle sense fer cas de la terna presentada pels regidors cesants (10).

La preeminència dels conflictes sobre drets econòmics pot deure's que era d'aquestes institucions d'on els senyors, a finals del XVIII, extreïen la major part de llurs rendes, i per tant eren les que més enèrgicament defensaven. Però, no podem oblidar que la jurisdicció era un element important dins el marc senyorial, perquè, en última instància, permetia mantenir les posicions econòmiques avantjoses pels senyors. El domini o, almenys, el control del poder local (tot i que mediatitzat, relativament, pel monarca a finals del XVIII), era vital per mantenir la coerció extraeconòmica que asseguraven les rendes que perceben els senyors (11).

Tant, un tipus com l'altre de la conflictivitat semblen discórrer per camins legals, mitjançant plets. Tot i que aquests plets, s'inclin, per que fa als drets econòmics, després que una de les parts ha infringit (sovint mitjançant la resistència passiva dels que tenien el domini útil, sobretot, negant-se a capbrevar a favor del senyor), o més ben dit, que l'altra part creu que ha infringit, algun dret, deixant de pagar els delmes, els censos, o diferents drets, o bé quan una part exigeix drets que no es cobraven des de molt temps enrera o no s'havien cobrat mai, com l'exemple dels delmes de carnelatge, explicats més amunt (reacció senyorial?).

Aquesta conflictivitat com hem pogut veure és molt variada i, majoritàriament, de caire individual. A més, afecta, en tots els casos estudiats en aquest treball, a un aspecte concret del domini senyorial. No hi ha oposició global al sistema senyorial, almenys en aquest correcció i en aquest període.

6.- AJ-AHCVP, P. XVIII, caixa LVIII.

7.- AJ-AHCVP, P. XVIII, caixa LIV.

8.- AJ-AHCVP, P. XVIII, caixa L.

9.- AJ-AHCVP, P. XVIII, caixa XLI.

10.- AJ-AHCVP, P. XVIII, caixa LII.

11.- Aquí assenyalar la possibilitat de què alguns conflictes escapessin de la font utilitzada perquè es veiessin els processos en les cùries locals, baronials, o bé, directament, a la Reial Audiència.

Pel que fa a la cronologia de la conflictivitat senyorial en relació a la conflictivitat total (vegeu l'apèndix 1, columnes C i B), podem apreciar un creixement (1759-70), seguit d'una certa davallada (1771-76) i, finalment una pujada forta (1777-88)

Pel que fa a la cronologia dels diferents tipus de conflictivitat senyorial, cal dir que, respecte els drets econòmics, troben la mateixa tònica que l'assenyalada per la conflictivitat senyorial en el seu conjunt, ja que aquells són la part més important del conjunt. Quant als conflictes sobre drets jurisdiccionals, i obviant la poca representativitat en el conjunt (només representen el 3,8%), podem apreciar com el període 1733-88, és el més important amb el 67% del conjunt de conflictes d'aquest tipus.

Distribució geogràfica.

La conflictivitat senyorial es centra, fonamentalment, a la depressió interior del corregiment (sobretot al voltant de Vilafranca) i als voltants d'Igualada, sembla com si les dues viles exercissin com a pols conflictius, extenent cercles de conflictivitat al seu voltant.

Senyalem en primer lloc que la conflictivitat senyorial abastà 32 pobles (vegeu l'apèndix 3), cosa que representa el 27,5% dels pobles del corregiment, i dona una mitjana de 2,6 conflictes per poble que en té (vegeu l'apèndix 4, columna D/A). Si relacionem el total de conflictes amb el total de pobles tindrem 0,7 conflictes per poble (apèndix 4, columna D/E). Aquí tenim una altra mesura de la incidència d'aquesta conflictivitat, i de nou tornem a dir l'anterior, una conflictivitat important, que es donà a una quarta part del corregiment, però, segurament, no la més important.

Si baixem al detall de cada poble, constatem que els més conflictius foren, Vilafranca amb 13, i Vilanova del Camí i Montbuí amb 7. El primer amb forta presència d'activitats artesanals, menestrals, comercials, i manufactures, i amb una agricultura dedicada, en bona part, a la comercialització, i en el que la menestralia, els comerciants i els "doctors" controlaven un percentatge important que la terra del seu "hinterland". Pel que fa als altres dos, la pagesia benestant local, i els comerciants, menestrals, artesans i doctors de la veïna Igualada, controlaven la terra i dedicaren bona part del seu conreu a la vinya. Trobem doncs, que els pobles amb més conflictes pertanyen a unes zones amb important desenvolupament econòmic, i amb uns sectors socials que es beneficiaren d'aquest, i que s'enfrontaren, puntualment (recordem-ho), a determinades pràctiques dels senyors.

Després trobem vuit pobles (vegeu l'apèndix 3), que tenen una conflictivitat alta, per sobre de la mitjana. Aquests pobles tenien dues situacions econòmico-socials diferents. Per una part, Sant Martí Sarroca, la Bisbal, Castellví, Olerdòla, La Granada i Orpí, eren pobles on l'agricultura era l'activitat principal, una agricultura, en part comercialitzada i en part d'autoconsum, i amb una pagesia benestant que dominava el poder local i l'economia. Pel que fa a Igualada, ens val la descripció feta per Vilafranca, si bé cal remarcar la gran importància de la producció manufacturera.

La resta dels conflictes està força dispers, i agafa des de poblacions amb gran activitat comercial com Sitges (1 conflicte), o manufacturera com Sant Pere de Riudebitlles (1 conflicte), a pobles marcadament agrícoles i de producció, bàsicament, pel consum com Salomó, Pontons, Canyelles o Sant Pau d'Ordal, tots ells amb un conflicte.

Podem constatar, doncs, una certa concentració de la conflictivitat senyorial, ja que, els pobles amb conflictes (de 3 a 13) sumen les dues terceres parts del total. I, en aquests llocs, podem apreciar, clarament, un enfrontament, puntual, això sí, entre els sectors de les classes benestants no senyorials, que han crescut al voltant dels canvis que s'han produït a les economies d'aquests pobles, ja sigui amb l'activitat industrial, comercial, o d'una agricultura comercialitzada, amb els detentadors dels drets senyorials.

Tot i que cal relativitzar aquesta apreciació, perquè, alhora, sectors d'aquelles classes es beneficiaven, mitjançant l'arrendament, dels drets senyorials. A més hi ha pobles que també havien sofert canvis, i en canvi no registraren conflictivitat d'aquest tipus, per exemple El Vendrell, i Sant Pere de Ribes.

Conflictivitat i jurisdicció.

Un altre tema a considerar és la distribució de la conflictivitat senyorial amb relació a les diferents jurisdiccions (vegeu l'apèndix 4). Pel que fa al nombre de pobles que registren conflictes senyorials, un 59% són de jurisdicció senyorial, un 38% són de reialenc, i el 3% restant són de jurisdicció compartida. Si, en lloc del nombre de pobles, ens fixem (columna D de l'apèndix 4) en els conflictes que es donen a cada jurisdicció veurem que, el 51% es donen en pobles de senyoriu, el 48% a pobles de reialenc, l'1% restant a pobles de jurisdicció compartida. Conflictivitat, doncs, repartida a les diferents jurisdiccions pel que fa a percentatges nominals. Però si aprofundim una mica més podem apreciar que la conflictivitat (referida al nombre de conflictes), afectà, sobretot, als pobles de reialenc (48%), als pobles de jurisdicció senyorial secular (41%), i als pobles de jurisdicció senyorial eclesiàstica secular (8%).

Si ens referim a les poblacions més afectades relativament, aquestes són les de reialenc, perquè quasi la meitat dels pobles d'aquesta jurisdicció tenen algun conflicte senyorial. A aquestes s'engueixen les de jurisdicció senyorial, tant secular com eclesiàstica, amb una quarta part dels seus pobles afectats per conflictes senyorials.

Pel que fa a la intensitat (em refereixo als conflictes per poble), tant pel que fa als pobles afectats, com pel que fa al conjunt de pobles d'una determinada jurisdicció, els més afectats són els de reialenc amb 3,3 conflictes per poble que en té, i 1,5 conflictes per poble d'aquella jurisdicció.

Una possible hipòtesi explicativa de la importància dels conflictes senyorials en zones de reialenc, crec que està relacionada amb el fet que, la major part de conflictes localitzats són sobre drets econòmics, i, en aquestes zones, podien estar més qüestionades determinades aplicacions d'aquest conjunt de drets senyorials, tant a nivell ideològic, ja que al no exercir jurisdicció el senyor, es podia fer menys acceptable que tingués drets sobre la terra; com, a nivell pràctic, perquè, al no estar sota jurisdicció senyorial, podien veure amb més possibilitat d'èxit la resistència passiva al pagament d'aquest tipus de drets. Però no podem oblidar que el 51% dels conflictes es donen en pobles de jurisdicció senyorial.

Base social.

Els conflictes relacionats amb la percepció de drets pel domini de la terra són, majoritàriament, de caire individual i enfrontaren, els senyors eminents i/o alodials, amb què ostentaven el domini útil. Per part dels que ostentaven el domini directe, troben des de membres de la noblesa local (pocs), a membres de l'alta noblesa (com el marquès de la Manresana, i el d'Alfarràs, i el duc de Cardona); però els que intervenien, també sovint, eren els senyors eclesiàstics (concretament del clergat secular, bé individualment, bé com a membres d'alguna institució eclesiàstica, com la mitra de Barcelona). Pel que fa als que tenien el domini útil, estan representats per sectors de la pagesia benestant o mitjana als pobles, i per sectors de la menestralia, l'artesanat, i dels doctors, a les viles, sense oblidar que també hi trobem pagesia benestant.

Quant als conflictes relacionats amb els delmes, la conflictivitat és, majoritàriament, de caire col·lectiu, i enfrontà grups de pagesos que tenien el domini útil amb els recaptadors de delmes. O àdhuc, a aquests darrers entre ells. Diferents sectors de la pagesia en foren prota-

gonistes, en uns casos eren pagesos benestants, en d'altres pagesia mitjana i, fins i tot, petita. Però també trobem pagesos (aquí només de la pagesia benestant) a l'altre cantó del conflicte, perquè no sols intervenen institucions eclesiàstiques, sinó també noblesa laica, i, sobretot, membres de la pagesia i artesanat que eren arrendadors o subarrendadors, del delme o de la casa major delmera.

La conflictivitat per domini exclusiu, era més variada i englobava tant conflictes individuals com col·lectius. Conflictes en els que hi intervingueren particulars amb domini útil, senyors, i ajuntament, i es fa molt difícil clarificar els bmdols.

Pel que fa als béns del comú, la conflictivitat fou exclusivament de caire col·lectiu, enfrontant sempre els mateixos sectors, a un costat els ajuntaments (que representaven determinats sectors de les classes dominants), i, a l'altre, tant senyors territorials, com senyors alodials, o bé sectors que tenien la propietat plena (molt pocs, sobretot, sectors de la burgesia vilatana i de la pagesia benestant).

Per últim, els conflictes sobre nomenaments de càrrecs del comú enfrontaren els senyors jurisdiccionals, amb els sectors de la pagesia benestant en els pobles. La lluita pel control del poder local sembla estar a rerafons d'aquesta conflictivitat.

Malgrat que les línies no estiguin clares, mai ho estan a nivell històric, sí que, amb el que portem dit, es poden fer unes reflexions sobre la base social de la conflictivitat senyorial (vegeu l'apèndix 5). Aquesta conflictivitat enfrontà els que tenien drets senyorials (membres de la noblesa en més del 50% dels conflictes, i de l'estament eclesiàstic en un 40% dels conflictes), i els que se'n beneficiaven d'alguna manera, però que pertanyien a altres grups socials (arrendataris d'aquests drets o que hi havien accedit per compra, en un 6% dels conflictes), amb els que els sofrien, però concretament, amb els sectors alts d'aquests, és a dir, pagesia benestant i mitjana (en el 60% dels conflictes), i diferents classes urbanes (menestralia i artesanat, en un 13% dels conflictes, i "doctors", comerciants i algun fabricant en el 8% restant), i que generalment eren els que tenien la major part del domini útil de les terres que conreaven, o que feien conrear per mitjà d'altri.

Però, repetim-ho un cop més, no hi ha un enfrontament de classe contra classes. A més, l'enfrontament no és tant a l'entorn dels drets com de determinades aplicacions a les que, els ostentadors del domini útil, intenten oposar-hi una resistència passiva, deixant de pagar-los, reduint les quantitats, etc. Però membres d'aquest mateixos sectors s'aprofiten d'aquests drets per apropiant-se una part de l'excedent pagès, mitjançant arrendaments i altres fórmules.

Conclusions.

La conflictivitat senyorial (referint-nos sempre al corregiment de Vilafranca durant el període 1756-1788), dins el context de la conflictivitat total fou important, però no la més important. La major part d'aquesta conflictivitat fa referència als drets econòmics, i dins aquests als que estan directament relacionats amb el domini directe.

Quant a la cronologia, cal destacar la importància crescuda a finals del període analitzat (1783-88), tant pel que fa al nombre absolut de conflictes com, sobretot, al percentatge que aquests representen en el conjunt de conflictes.

Troblem, a més, una concentració geogràfica de la conflictivitat, perquè hi ha onze pobles que abasten dos terços dels conflictes. Aquests pobles participen, majoritàriament, dels canvis que s'estan produint en els modus de produir i viure (però cal recordar que altres pobles que també hi participen no tenen conflictivitat senyorial o la tenen més baixa).

Les poblacions de reialenc són les més afectades, proporcionalment, per la conflictivitat senyorial. A aquestes li segueixen, també proporcionalment, les de jurisdicció senyorial secular i eclesiàstica secular.

Per últim, recordem que la conflictivitat enfrontà, d'una banda, senyors territorials i/o jurisdiccionals, i aquells que es beneficien directament o indirectament d'aquest conjunt de drets (poseïdors del domini directe, arrendataris de drets senyorials,...) com sector de la pagesia benestant, dels comerciants i de l'artesanat; i d'una altra, sobretot, els que posseïen el domini útil, pagesia benestant i certs sectors de la pagesia mitjana als pobles, i pagesia benestant, sectors de l'artesanat i la menestralia i "doctors" a les viles i llurs rodalies. Però podem observar no es tracta d'un enfrontament frontal, ni molt menys de classe contra classe.

Apèndix 1

Cronologia de la conflictivitat senyorial i la conflictivitat total al corregiment de Vilafranca 1759-1778(*)

Períodes	tipos conflictes senyorials						total conflictes	
	A	% A	B	% B	C (A+B)	% C	O	% (C/D)
1759	24	30,0	0	0,0	24	28,9	162	14,8
1765-70	16	20,0	0	0,0	16	19,3	68	23,5
1771-76	9	11,3	0	0,0	9	10,8	58	15,5
1777-82	13	16,2	0	0,0	13	15,7	61	21,3
1783-88	18	22,5	3	100,0	21	25,3	71	29,6
Totals:	80	100,0	3	100,0	83	100,0	420	19,8
Promig anual.	2,7		0,1		2,8		14,0	

A: conflictes drets econòmics

B: conflictes drets jurisdiccionals

C: total conflictes senyorials

D: totalitat de conflictes, de tot tipus, localitzats a l'AJ-AHCVP i l'AJ-AHCI

(*) El.laboració pròpia a partir dels fons de l'Arxiu Judicial de l'Arxiu històric Comarcal de Vilafranca del Penedès, secció processos del segle XVIII (AJ-AHCVP), i de l'Arxiu Judicial de l'Arxiu Històric Comarcal d'Igualada (AJ-AHCI)

Apèndix 2

Tipologia de la conflictivitat senyorial al corregiment de Vilafranca 1759-1788 (*).

Conflictes sobre drets econòmics	Núm.	% sobre econòmics	% sobre total
Domini directe	27	33,7	32,5
Censos i lluïsmes	27	33,7	32,5
Altres prestacions	1	1,3	1,3
Delme i primícia	11	13,8	13,2
Arrendaments drets senyorials	1	1,3	1,2
Domini exclusiu	5	6,2	6,0
Béns del Comú	8	10,0	9,6
Total Parcial	80	100,0	96,2
Conflictes sobre drets jurisdiccionals	Núm.	% sobre econòmics	% sobre total
Nomenament càrrecs comú	2	66,7	2,5
Altres	1	33,3	1,3
Total Parcial	3	100,0	3,8
Nombre total conflictes	83		100,0

(*) Elaboració a partir de l'AJ-AHCVP i AJ-AHCI

Apèndix 3

Distribució per pobles de la conflictivitat senyorial al corregiment de Vilafranca 1759-1788 (*).

nombre de conflictes	pobles que en tenen	% sobre pobles que en tenen	% total pobles	total conflicte	% sobre conflicte
13	1	3,2	0,9	13	15,7
7	2	6,2	1,7	14	16,9
5	2	6,2	1,7	10	12,0
4	2	6,2	1,7	8	9,6
3	4	12,6	3,4	12	14,5
2	5	15,6	4,3	10	12,0
1	16	50,0	13,8	16	19,3
Subtotal	32	100	27,5	83	100
0	84	-	72,5	-	-

(*) Elaboració pròpia a partir de l'AJ-AHCI

Apèndix 4

Conflictivitat senyorial i jurisdicció al corregiment de Vilafranca 1759-1788 (*).

Jurisdicció	pobles afectats		tipos de conflictes						jurisdicció i conflictes			
	A	% A	B	% B	C	% C	D (B+C)	% D	E	% A/E	D/A	D/E
Senyorial sec.	13	41	33	41	0	0	33	41	50	26	2,5	0,7
Senyorial ecles.	4	12	5	6	2	67	7	8	15	27	1,7	0,5
Senyorial abad.	2	6	2	3	0	0	2	2	20	10	1,0	0,1
Seny. ordres mil.	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0,0	0,0
Subtotal seny	19	59	40	50	2	67	41	51	86	22	2,2	0,5
Compartida	1	3	1	1	0	0	1	1	4	25	1,0	0,3
Reialenc	12	38	39	49	1	33	40	48	26	46	3,3	1,5
Total	32	100	80	100	3	100	83	100	116	28	2,6	0,7

A: nombre de pobles afectats

B: conflictes sobre drets econòmics

C: conflictes sobre drets jurisdiccionals

D: total de conflictes senyorials

E: pobles que tenen aquella jurisdicció

(*) Elaboració pròpia, a partir de l'AJ-AHCI

Apèndix 5

Base social de la conflictivitat senyorial al corregiment de Vilafranca 1759-1788 (*)

Els que es beneficiaven dels drets senyorials

Sector social	tipus de conflicte					
	drets econòmics		drets jurisdiccionals		totals	
	A	B	A	B	A	B
senyors laics	38	52,8	0		38	50,7
senyors ecles. inst.	16	22,2	3	100	19	25,3
senyors ecles. ind.	13	18,0	0		13	17,3
pagesos (arrendat.)	2	2,8	0		2	2,7
"doctors"	3	4,2			3	4,0
totals	72	100	3	100	75	100

Els que es resistien a determinades aplicacions dels drets senyorials

sectors social	tipus de conflicte					
	drets econòmics		drets jurisdiccionals		totals	
	A	B	A	B	A	B
pagesos	77	74,7	1	33,3	78	73,6
menestrals i art.	13	12,6	0		13	12,3
"doctors"	5	4,8	0		5	4,7
rectors	3	2,9	0		3	4,7
ajuntaments	2	2,0	2	66,7	4	3,8
fabricants	2	2,0	0		2	1,9
comerciants	1	1,0	0		1	0,9
totals	103	100	3	100	106	100

A: nombre en que apareix aquest grup

B= percentatge en relació a aquest tipus de conflicte

(*) Elaboració a partir de l'AJ- AHCVP i AJ-AHCI

Les dades que apporto són referides als personatges que intervenen en els conflictes senyorials localitzats i a la postura que, en aquests, adopten. Com podeu comprovar surt un nombre superior de personatges que de conflictes, perquè, en alguns, hi estan implicats més de dues persones. També cal dir que hi manquen els conflictes al voltant dels drets del comú, perquè, corresponen a una problemàtica diferent.